

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Basilica SS. Vdalrici Et Afræ Avgvstæ Vindelicorvm

Hertfelder, Bernhard

Augvstæ Vindelicorvm, 1627

Cap. IV. Incrementa Ecclesiæ, eiusque præcipui Conditores in medium proferuntur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38643

nas olim nobilissimas Ma-
 a, Lucinam & alias idipsum
 de die sepulturæ S. Afræ non
 oria illa ipsa die quæ sepulta
 ceteris Martyribus passim
 æ pridie Idus Augusti col-
 orpus sanctæ Afræ per ab-
 e, aut certe securo quodam
 dictum fuisse vique in die
 s Augusti. Memoria, de
 uerit, siue in modum sub-
 rij cuiusdam facta, adicu-
 cum famulis in edificatam
 æ traditio est, in qua dum
 fallentes & orantes, res ad
 qui missis illico licetibus
 illis agant, promissis præ-
 ni Dijs sacrificare voluerint
 ocus euadendi, igni in ecce-
 rificio nihil penitus audire
 panâ affectæ celo inferri
 uti me lineam nunc redeo.
 Afræ eiusque familie or-
 ab hac Memoria, Marty-
 huc Basilicæ fuisse, quod
 uctam hanc fuisse statim à
 siue parua Ecclesiâ, supra
 ariarum rerum discrimina mo-
 a fuerit, in eam tandem
 m quâ hodie oculis
 rementis jam
 us.

CAPVT QVARTVM.

*Incrementa Ecclesiæ, eiusq; præcipui Conditores in me-
 dium proferuntur.*

Ortum habuit, vt vidimus, hæc Basilica modicum,
 sed paulatim cepit Incrementa. Natura quippe in
 ædificijs etiam suas tenet metas. Equidem veteres, vt
 præclare obseruauit Tullius, ^(a) in operum suorum mo-
 litione eam seriem ædificando secuti sunt, vt primū ne-
 cessitati, mox opportunitati, postremò ornatui ac deco-
 ro seruijsse viderentur. Non enim domum habere volūt
 homines vt sint in tecto & tuto solū, sed etiam vt vo-
 luptas haberi possit. Quamobrem primi Ecclesiarū fun-
 dadores, quibus sub persecutionū procellis etiam in ab-
 ditissimis locis tutis esse non licuit, parū decore templo-
 rum studuerunt, neq; in ijs ædificandis magis voluptatē
 quàm necessitatem sectati sunt, sat opportunitatis aut
 venustatis naçti videbantur, vbi solummodo securi à
 persecutore Conuētus habere possent, vltioriē ornatū
 ac decorē posteris relinquentes. Hoc in nascente nostrâ
 Ecclesiâ obseruamus, cuius primam Originem ex ligno
 fuisse credimus nostris Maioribus. Ipsum Monumentū
 seu memoriã S. Afræ ex ligno confectã fuisse scribit Pe-
 trus de natalibus, quod tamē alijs ^(b) non probatur, quia
 contra morem & consuetudinē; Ego verò vt de Monu-
 mento taceam, quod lapideū aut lateritium fuisse facile
 concesserim, ceret ædiculã à S. Hilariã & puellis superad-
 ditã ex lignis fuisse Ecclesiastica nostra ad stipulatur hi-
 storia. Sed hæc cū ipsis Martyribus successa breui interiit.

Anno deinde CCCVI Cōstantinus in Britanijs Patri
 succedens Imperiū iniit, triennio scilicet post Afram &
 reliquos Martyres extinctos, sub quo redditã mox Ec-
 clesiæ Occidentali optatissimã Pace, Ad S. Afræ à Christi-
 anis reparatã fuisse non est quod quis ambigat. Ipsū Cō-
 stantinū dum Militē & arma cōtra Maxentiū pararet Au-
 gustæ non unquã moratū esse ex antiquo MS. codice ha-
 bemus. Deuictis autem Tyrannis Maxentio & Licinio
 per-

(a) Orat. ppri
 Pub. Sena

(b) Velf. Codic
 ment. ad pas. 3,
 Afræ.

perquam salutare pro Christianorum libertate atque Ecclesiarum commodo emanasse Leges scribit Eusebius

(e) De Vita
Constant. l. 2.
c. 26

(e) de quarum vnâ hæc habet; *Sanctorum Dei Martyrum fortunas qui in fidei confessione supremum vitæ diem egissent, a cognatis possideri præcepit; quod si nullus ipsis superesset sanguinis communiōe contumētus ut Ecclesiæ eorum hereditates adirent.* Hinc plurima Ecclesijs opum accessio. Et quia S. Afræ hic loci possessiones habuisse fertur, cui nemo ex sanguine iunctis succedere poterat, totâ familiâ Martyrio deletâ, eadē nostræ Ecclesiæ tunc cessisse, lege Imperiali fac argumento est, quod hodie etiam plerâq; domus vicinæ solarij pensione Monasterio sint obnoxie.

Tenuere hunc locum deinceps per aliquot secula Episcopi Augustani, fuitq; illis priusquam primaria Urbis Ecclesia, quam Cathedralē vocant, exurgeret, non tam sedes viuis quam sepulchrum mortuis, imò vtriusque bona aliquandiu indiuisa fuisse colligitur ex quibusdam Donationibus eisdem indiuisim factis. Nam Maiorum Pietas ea fuit, vt liberaliter opes suas augendæ huic Ecclesiæ conferrent. Vnde & Canonici instituti, qui ob communem vitam quam prisco more degabant vulgò Regulares dicti, sed quando & à quo id factum, Annales nostri expressè non produnt. Certe S. VVicterpiæuo qui decimus Episcoporum numeratur, ac circa Annum DCLXII. viuere desijt. Cenobiticam hic viguisse, constat ex eo quod tunc temporis Mo-

(e) In Vita S.
Mag. Abb.

nasterij titulum jam habuerit. (e)

Igitur Canonici, quos diximus, Regulares, per hæc tempora hunc locum incoluerunt, & vsque ad Annum M. XII. possederunt. Sanctus autem *Vdalricus* ex hac vitâ ad superos translatus (f) cum in hoc Templo more suorum antecessorum sepulturam sibi legisset, tantis indies magis magisque cepit miraculis clarere, vt Ecclesiæ huic non tantum Lucem ac splendorem nouum, sed etiam, cum prius à S. Afræ solummodo denominaretur, Nomen suum addiderit.

Bruno deinde Episcopus Augustanus fauente & adiuuante Rege Fratre Henrico II. pulsus hoc loco Canon-

ianorum libertate acque
nasse. Leges scribit. Eusebius
et; Sanctorum Dei Martyrum
mum vite diem egissent, a cura
psis superesset sanguinis commu-
n hereditates advenit. Hinc

lio. Et quia S. Afra hie lo-
r, cui nemo ex sanguine
ta familia Martyrio dedita
cessisse, lege Imperiali fat
etiam pleraq; domus vici-
rio sint obnoxie
einceps per aliquot secula
lis priuquam primaria Vr-
tem vocant, exurgeret, non
chrum mortuis, ito veru-
isa fuisse colligitur et qui-
m indiuim factis. Nam
beraliter opes suas augen-
Vnde & Canonici in huius
quam prisco more dege-
ed quando de a quo id fa-
e non produnt. Certè S.
Episcoporum numeratur,
viuere desijt. Canobici-
quod tunc temporis Ma-

(e)
iximus, Regulares, per hanc
uerunt, & vsque ad An-
sanctus autem *Vilhelm* ex
(f) cum in hoc Templo
sepulturam sibi legisset.
apit miraculis clarescere.
in Lucem ac splendorem
s à S. Afra solummodo de-
didit.
Augustanus fauente & ad-
pullis hoc loco Canonici-
cs.

cis, Benedictinæ familiæ Professores substituit, eisque, S.
Reginbaldum Kùburgensis etiã stirpis furculum in Abba-
tem præfecit. Factum hoc Anno M. XII. A quo tem-
pore hæc Ecclesia plurimorum Pontificum, Imperato-
rum, ac Principum beneficio Priuilegijs illustrata, opi-
bus aucta, accedente quoq; Abbatum industriã insigni-
ter ornata fuit.

Steterat hic locus jam per annos DCC. & quod
excurrit, (etli enim status aliqua mutatio interuenit,
Ecclesia tamen & sacra præsertim ibi contenta facta te-
cta manserunt) mœnia solummodo ac munitio aduer-
sus hostes decrant : Arbitror ipsam loci sanctimoni-
am antiquioribus incolis suffecisse ad præsidium : At-
tamen impiorum prauos conatus nec sanctimoniam
semper reprimere, docuit sæpius experientia.

Igitur Adalbero Abbas, (g cuius supra meminimus) ^{(g) sup. c. 2.}
primo rudi opere ac humili muro Templum ac Cœno-
bium cingere, mox etiam fortiora munimina addere.
Sed Augustani publico ciuium bono magis intenti, pro-
lato pomario, mœnibus spatiosioribus, propugnaculis
ac fossis contra hostium minas & impetus tam vr-
bem quam Cœnobium communiuere, & totum huius
ambitum inclusere in præsidium scilicet Reip. & orna-
mentum. Communiuere, inquam, quantum licuit
contra hostem externum, nam interna pericula & quæ-
libet domestica mala quis mortalium penitus excludat?
Creuit enim successu temporis opibus, creuit ædificij
amplitudine, sic tamen vt etiam rursus interdum de-
crefceret, certè non semper optimi Fati fuit.

Porro prima huius ædis, vt hodie oculis vsurpatur,
fundamenta jecit Henricus Fries Abbas XLI. Sed quã
occasione dicetur infra. Hic Anno M. CCCCLXXV.
magno ausu & sumptu posteriorem Templi partem,
quam Nauim appellant, superiore anno collapsam ita
reparare cepit, vt non tam ad necessitatem aut oppor-
tunitatem quam perpetuitatem atque etiam ornatum
& elegantiam ædificare voluisse videretur. Eduxit ergo
illam e fundamentis, sed res maioris erat molis quam vt
uius eam perficeret.

C

Suc-

Successit in locum & laborem huius Ioannes de Gildingen, sed & iste prius vitam quam opus finivit.

Tertius sufficitur Conradus Mörlinus, qui Templi Navim testudine concameravit ac totum hoc opus absolvit. Anno M. CCCC. XCIX. Post anno sequenti qui secularis erat, ad maiora animum applicuit & abolito etiam veteri Choro novum moliri cepit sub felicissimo D. Maximiliani I. Imperatoris auspicio, qui & ipse primum lapidem eiusdem ædificij posuit Anno MD. Et cum duæ Turres addi deberent, Abbas cum Conventu utriusque initium fecit ac solenni ritu primum lapidem posuit, primæ quidem XI. Calend. Iunias; alterius verò ipsis Calendis Iunii Anno MDVI. Non silenda hic etiam istius seculi felicitas, nam plurimi ex auitâ Pietate liberaliter in huius Templi structuram & se & sua impenderunt, & ipsa quæ tunc fuit annonæ laxitas, Operarum mercedem fecit exiguam ac leuem. Talibus ergo iniurijs surrexit etiam ista quæ hodie fruimur Chori moles, quamvis necdum ex integro; nam breui mutata temporum ac rerum facie magnum in hæc pia opera frigus exortum, nec paruo interuallo imperfectum etiam hoc stetit.

Orto demùm rursus post longa nubila Phæbo, cum Patres nostri in Bavariâ exularent, Iacobus Köpplinius iniit Anno MDXLVIII. Atque is sequenti statim Anno Caroli V. Augusti Decreto restitutus mox omnia quæ diuina quæ profana in pristinum statum reducere laboravit. Ecclesiæ periclitandæ adfectum certè habuit, sed non ostendit, maioribus Cænobij utilitatibus inuigilans. Ad Turrim ramentum manus admouit, & absolvit etiam, ut supra meminimus, Anno M. D. XCIV. Cetera quasi lege reliquit successorî.

Is est atque etiamnum præsidet Ioannes Merckius, qui Anno MD C. Calendis Martij electus Templi exornandi curam inter primas habuit, nulli

laborem huius Ioannes de
ius vitam quam opus sua
radus Mörlinus, qui Tem
meravit ac rotum hoc opus
C X C I X. Post anno sequen
aiora animum applicuit de
nouum molin, cepit hab
i. Imperatoris auspicio
idem eiusdem ædificij pos
duæ Turres addi debent
que initium fecit ac solen
osuit, primæ quidem XI
rò ipsi Calendis Junij An
da hic etiam istius seculi fe
tauità Pietate liberaliter in
e se & sua impendunt, &
e laxitas, Operum met
euem. Talibus ego in
modie fruimur Chon mo
nregro; nam breui muza
ie magnum in hac pte ope
o interuallo imperfectum

ost longa nubia Phabo
à exularent, iacobus Xop
L V I I I. Atque is le
V. Augusti Decreto resti
na qua profana in resti
auit. Ecclesie penitent
sed non ostendit, maiori
igilans. Ad Tertium ca
soluit etiam, vt supra te
I V. Cetera quali lege te
n præfidet Ioannes Me
Calendis Marrij electus
ter primas habuit, nulli
par-

parcens sumptui, ne Ecclesiæ decori quidquam deesse
passus videretur. Chorum superiorem cum vtroque in
feriori immenso labore concameravit; Eorum sancto
rum, quorum veneranda ossa in hac Ecclesiâ religiose
asseruantur, statuas singulas singulis impofuit,
ac duplici ordine per Chorum tam ad venerationem
quam venustatem distribuit; Altaria tria magnificentif
sima ac sumptuosissima è ligno sculpta & plurimo au
ro fulgentia erexit; pauimentum candido marmore
stravit; Cancellis ferreis ingeniosè circumflexis & affa
brè elaboratis Chorum clausit; Extra Cancellos Altare,
Plebanum vulgò dictum, quod Plebs ibi sacris commu
nicet, Christo Crucifixo sacrum ex ære fusili opere au
gustissimum posuit; Sacrarium eleganter perpoliuit, ve
stibus sacris perquam pretiosis, Lipsanothecis argente
is, & aliâ suppellectile Ecclesiasticâ ampliter satis in
struxit. Minutiora non recensebo, quæ oculis spectan
tium facilè sunt obuia; Verum potiora Sacrarij monu
menta in hoc opere suo loco inferius tam menti
quam oculis dabimus spe
ctanda.

